

20-21.09.23р. укр. літ. 24гр.

Доброго дня! Тема уроку. Життя і творчість О. Кобилянської. Її проза – зразок раннього українського модернізму. Жанрові особливості, провідні теми та ідеї. Автобіографізм «Impromptu phantasie» («Фантазія-експромт»)

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:

moshev2020@icloud.com

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ УРОКУ

- **1. Прослухайте:** Ольга Кобилянська. Українська література в іменах

<https://www.youtube.com/watch?v=wEXvA0q0t84&t=1s>

Біографія Ольги Кобилянської надзвичайно насичена подіями. Її вважають першою українською феміністкою. А творчий доробок письменниці рясніє творами різноманітних жанрів — тут і повісті, і новели, і оповідання, і замальовки, і мініатюри.

2. СЛОВНИК

Фемінізм– науковий напрям і суспільний рух, метою якого є повна рівноправність чоловіків і жінок у всіх сферах життя. першими зробили спроби обґрунтувати рівноправність чоловіків і жінок французькі філософи Вольтер і Дідро.

Емансипація – звільнення від будь-якої залежності, скасування усіляких обмежень, зрівняння в правах.

Під благотворним впливом європейської культури О.Кобилянська пройшла шлях від неоромантизму до експресіонізму. Особливу роль в цьому відіграло захоплення ідеями Ніцше, з якими окремі сучасні літературознавці пов'язують формування українського модерну.

✓ 3. Скласти хронологічну таблицю

Вона народилася 27 листопада 1863р. у містечку Гура-Гумора в Південній Буковині в багатодітній сім'ї дрібного урядовця. З дитячих років вона знала не тільки українську, а й польську та німецьку мови, якими говорили в її родині. Дитинство й юність майбутньої письменниці минули в румунсько-німецьких містечках Гура-Гумора, Сучава, Кімполунг. Пізніше вона жила в с. Димка, а з 1891р. — у Чернівцях.

У Південній Буковині, заселеній переважно німцями й румунами, жили й українці. Але українських шкіл чи культурно-освітніх закладів у 60 — 80-ті рр. тут не було. Німецька школа не могла

дати Кобилянській будь-яких знань з історії культури українського народу. Перші літературні твори О. Кобилянської, написані німецькою мовою ще без чіткого уявлення, “що значить слово “література”, припадають на початок 80-х рр. (“Гортенза, або нарис з життя однієї дівчини”, “Доля чи воля?”). Ранні неопубліковані твори Кобилянської (“Гортенза”, “Малюнок з народного життя на Буковині”, “Видиво”, “Людина з народу” та ін.) сьогодні зберігають переважно пізнавальне значення, відображаючи окремі сцени з життя містечкової інтелігенції, людей з народу.

Німецька мова, як і німецька культура, відіграли позитивну роль у житті й творчості Кобилянської. Вони, як слушно зауважила Леся Українка, допомогли Кобилянській вийти в широкий світ загальнолюдської культури. Але для утвердження Кобилянської як української письменниці необхідно було глибоко знати не лише українську мову, а й надбання української літератури. Цю істину вона все ясніше почала усвідомлювати і з кінця 80-х років наполегливо вивчає культурну спадщину свого народу, виявляє дедалі більший інтерес до його життя.

Тоді ж вона бере активну участь у так званому феміністичному русі, який зачепив чимало наболілих питань, над якими замислювалися представники передової інтелігенції. Ставши у 1894р. однією з ініціаторок створення **“Товариства руських жінок на Буковині”**, Кобилянська обґрунтувала мету цього руху в брошурі **“Дещо про ідею жіночого руху”**. Письменниця порушила питання про тяжке становище жінки “середньої верстви”, активно виступила за рівноправність жінки й чоловіка, за її право на гідне людське життя.

Ці думки виявилися в ранніх творах письменниці. У деяких з них (“Гортенза”, “Вона вийшла заміж” та ін.), змальовуючи духовний світ своїх героїнь, письменниця робить наголос на їх пошуках особистого щастя. В **“Людині”**, а ще більше в **“Царівні”** особисте щастя героїнь Кобилянської більшою чи меншою мірою вже пов’язується з соціальними проблемами, активною позицією людини в житті, з необхідністю боротися з обставинами, що сковують розвиток її духовних сил.

Продовжуючи проблематику “Людини”, повість “Царівна” (1895) свідчила про розширення світобачення письменниці, поглиблення її реалістичної манери, засобів психологічного аналізу. Повість має складну творчу історію. Писалась вона і доопрацьовувалась тривалий час (1888 — 1893), первісний текст її був німецький, пізніший — український. Надрукована повість була в газеті “Буковина” (1895) і того ж року вийшла в Чернівцях окремим виданням.

Торкнувшись морально-етичних проблем життя інтелігенції у таких новелах, як **“Аристократка”** (1896), **“Impromptu phantasie”**, Кобилянська продовжує розробляти їх у наступних творах і створює три цілісні образи

жінок-інтелігенток в оповіданні **“Valse melancolique”** (1898). Згодом вона повертається до цієї теми в повістях **“Ніоба”** (1905), **“Через кладку”**, **“За ситуаціями”** (1913).

Тема інтелігенції проходить через усю творчість Кобилянської — від її ранніх оповідань та повістей до **“Апостола черні”**.

Зображення життя села, його соціально-психологічних і морально-етичних проблем стало другою провідною лінією творчості Кобилянської.

“Щоденники” письменниці переконливо свідчать, що в другій половині 80-х рр. вона вже замислюється над долею народу, пов’язуючи проникнення в його життя з опануванням соціалістичних ідей.

В новелі **“Жебрачка”** (1895) письменниця вперше показує людину з народу, яка опинилася без засобів до існування, живе з милостині. У середині 90-х рр. письменниця поглиблює знання життя селянства, чому сприяють її тісні контакти з мешканцями буковинських сіл, зокрема Димки, що згодом увійде в її творчість страшною трагедією-братовбивством (**“Земля”**).

Глибоко правдиві картини з життя села Кобилянська дала в новелах **“Банк рустикальний”**, **“На полях”**, **“У св. Івана”**, **“Час”**, **“Некультурна”**.

Визначним досягненням української літератури, вагомим внеском письменниці у розробку теми землі у світовій літературі є повість Кобилянської **“Земля”**. **“Факти, що спонукали мене написати “Землю”, правдиві. Особи майже всі що до одної також із життя взяті. Я просто фізично терпіла під з’явиськом тих фактів, і коли писала, ох, як хвилями ридала!..”** — згадує О. Кобилянська в автобіографічному нарисі **“Про себе саму”**. Саме це дало підстави Франкові назвати **“Землю”** твором, який, крім художньої цінності, **“матиме тривале значення ще й як документ способу мислення нашого народу в час теперішнього тяжкого лихоліття”**.

На початку 900-х рр., розробляючи проблеми, накреслені в ранніх творах, письменниця прагне розширити сферу своїх художніх пошуків, звертається до абстрактно-символічних тем і образів (**“Акорди”**, **“Хрест”**, **“Місяць” та ін.**), пише ряд поезій в прозі, серед яких є майстерні художні мініатюри. Кобилянська друкує окремі твори в модерністських журналах **“Світ”**, **“Українська хата”**.

Реалістичні й романтичні тенденції творчості Кобилянської своєрідно поєднуються в одному з її кращих творів — повісті **“В неділю рано зілля копала”**, в основі якої — мотив романтичної пісні-балади **“Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці”**, що неодноразово опрацьовувався українськими письменниками, зокрема М. Старицьким у драмі під однойменною назвою. Повість перекладена багатьма мовами, інсценізована, з успіхом йде на сценах театрів нашої країни.

Творчість Кобилянської 20 — 30-х рр., у період, коли Північна Буковина опинилася під владою боярської Румунії, проходила в особливо складних і тяжких умовах. Українська мова й культура у цьому краї жорстоко переслідувалися, проте й у таких умовах Кобилянська налагоджує контакти з українською літературною молоддю прогресивного журналу **“Промінь”** (1921 — 1923), з львівським місячником **“Нові шляхи”**, з харківським видавництвом **“Рух”**, де протягом 1927 — 1929рр. вийшли її **“Твори”** в дев’яти томах.

У творах Кобилянської періоду першої світової війни та часів боярсько-румунської окупації Північної Буковини з'явилися деякі нові мотиви. В оповідання письменниці увійшла тема війни (*“Юда”*, *“Лист засудженого вояка до своєї жінки”*, *“Назустріч долі”* (1917), *“Зійшов з розуму”* (1923) та ін.), що була однією з провідних у творчості В. Стефаника, Марка Черемшини, О. Маковея, К. Гриневичевої та ін.

У деяких оповіданнях та новелах післявоєнного періоду Кобилянська звернулася до відображення тих морально-етичних проблем, що стали предметом художнього аналізу в багатьох її творах, написаних у кінці XIX — на початку XX ст. Так, мотиви *“Землі”* знаходять своєрідне продовження і певне поглиблення в соціально-побутовому оповіданні **“Вовчиха”**.

Творчість Кобилянської 20 — 30-х рр. підпадає під певний вплив символізму (*“Сниться”*, *“Пресвятая богородице, помилуй нас!”*). У романі **“Апостол черні”** письменниця певною мірою ідеалізує буковинське духовенство, наділяючи таких духовних пастирів, як о. Захарій, багатьма громадянськими й християнськими чеснотами.

Виступивши в середині 90-х рр. як українська письменниця з оповіданнями й повістями з життя інтелігенції, Кобилянська протягом майже півстоліття створила десятки оповідань, нарисів, новел, повістей, критичних і публіцистичних статей, перекладів, лишила значне за обсягом листування. Велика частина її творів написана німецькою мовою. З них лише деякі були надруковані в періодичних виданнях; у 1901р. вони вийшли окремою книжкою під назвою **“Kleinrussische Novellen”**. Окрему ідейно-тематичну групу становлять мемуарні та публіцистичні твори Кобилянської, написані в радянський період її діяльності.

Обставинами життя і творчістю Кобилянська глибоко вросла в буковинський ґрунт. Разом з тим вона ніколи не замикалася у вузьких етнографічних рамках і охоплювала зором усю Україну. Активна учасниця загальноукраїнського літературного процесу, Кобилянська постійно спілкувалася з культурами інших народів, зокрема тих, які жили в Австро-Угорській імперії. Завдяки новаторству, співзвучності прогресивним тенденціям світової літератури проза Кобилянської в її вершинних виявах викликала і викликає значний інтерес не лише в нашій країні, а й за її межами. Кращі твори письменниці вийшли у перекладах багатьма мовами, зокрема слов'янськими, відіграли й відіграють важливу роль у міжслов'янських літературних контактах, піднімаючи міжнародний престиж українського художнього слова.

Джерело: <https://zno.if.ua/?p=1542>

✓ 4. Заповніть візитівку письменниці.

Ім'я та прізвище.

Роки життя.

Країна.
Місце народження.
Освіта.
Жанри творчості.
Найвідоміші твори.
Особисті захоплення.

5. АНАЛІЗУЄМО АВТОБІОГРАФІЧНИЙ ТВІР «Impromptu phantasie»

Перейти за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=Qx7QonC2nEU>

Назва – “Impromptu phantasie”

Автор: Ольга Кобилянська.

Рік написання: 1894.

Жанр: новела (сама авторка визначила як нарис).

Літературний рід: проза.

Напрямок – модернізм

Течія – неоромантизм з елементами символізму

Тема: Зображення дівчинки, а згодом дівчини духовно чистої і від цього сильної.

Ідея: Зображення духовної чистоти як найбільшої людської сили.

Проблематика твору “Фантазія-експромт”: У творі порушено декілька проблем: сили фізичної і духовної (епізод з упіймання коня); сили і слабкості людської душі; чутливості людської душі до мистецтва (епізод, у якому героїня вперше чує мелодію “Фантазія-експромт”).

Головні герої твору “Фантазія-експромт”: Головна героїня (без імені).

Це смілива дівчина, яка не терпить упокорення та приниження, має тонку душевну організацію; відчуває навколишній світ у тонах і барвах. Її змальовано в дитинстві та у дорослому віці. Найулюбленіша забава для героїні “Impromptu phantasie” в дитинстві лежати в траві та споглядати природу. Її ледве не били, коли вона підкралася до жеребця й ухопила за уздечку. Героїня виросла і, коли чує музику готова вмирати і стає божевільно-відважною, великою, люблячою. Стройник, що налагоджував фортеп’яні.

Домашнє завдання

1. Прочитайте твір О.Кобилянської “Impromptu phantasie” (с.161-166).
2. Виписати цитату характеристику героїні твору «Impromptu phantasie».